

El Centre Moral i Cultural del Poblenou

Fa ben pocs anys, el Centre Moral i Cultural del Poblenou va celebrar el seu 90è aniversari amb el lema "Un passat ple de futur". Aquesta en titat tan arrelada al barri va gaudir d'una enorme importància en aquells temps en què l'associacionisme i les entitats eren molt més que una manera d'omplir estones d'oci: formaven part de la vida dels poblenovins. El Centre té una llarga història i ha mantingut sempre uns anhels comuns que ha sabut adaptar als costums i les necessitats de la societat actual. Aquí veurem un petit recull de la seva història.¹

Els orígens: del Patronat Obrer de Sant Josep al Centre Moral Obrer²

El 1902 es va crear el Patronat Obrer de Sant Josep, al carrer de Wad-ras, 206 (avui Doctor Trueta), presidit per Santiago López, marquès de Comillas. Entre els seus dirigents figuraven personalitats com ara el comte de Güell, el marquès de Santa Isabel, els senyors Rivière, Mateu, Girona, etc. El Patronat donava instrucció religiosa i cultural als fills dels obrers, mitjançant escoles nocturnes gratuïtes. A més a més, gaudia de diverses ajudes, com ara una biblioteca, jocs d'infants, un *montepío* (societat mutual), etc., i organitzava grups de caramelles, comèdies, etc.

El 1909, el Patronat va ser saquejat i cremat durant la Setmana Tràgica. Fruit d'aquests fets, es va crear el primer centre catòlic del barri. Va ser en un pis del carrer de Sant Pere, impulsat per mossèn Enric Pla i Deniel: fou el Centre Social.

El 3 de juliol de 1910 inauguren un local al passeig del Triomf (la Rambla), al número 53, batejat com a Centre Social del Poblenou, amb Josep

Guilera com a president i mossèn Pere Batlle com a consiliari.

Dedicats a les accions socials (socors humanitari a damnificats per temporals de mar, mútues, caixa d'estalvis, borsa de treball, habitatges per als obrers, cooperativa de consum — com a sucursal del Cercle Barcelonès d'Obrers, etc.), són els fundadors de l'Adoració Nocturna, la Congregació Mariana, l'Schola Cantorum i el Cos de Portants del Sant Crist. A més a més, van dur a terme una campanya per tal de suprimir el treball nocturn de les dones.

Continuen també la docència gratuïta amb unes escoles tant diürnes com nocturnes i perden els cors de caramelles. Es crea una secció de sardanes el 1912 i inauguren una secció de teatre el 1913 amb *L'Estel de Natzeret*.

Amb el locaut i la crisi econòmica es frena una mica l'activitat del Centre i hi ha nou canvi de local, aquesta vegada al carrer de Pallars cantonada amb la Rambla. El 1915 és conegut com a Centre Moral Obrer i té el suport de mossèn Pius Bosch.

El Centre Moral ja no és només obrer

El 1917 tornen a la Rambla i deixen de ser exclusivament obrers: és el Centre Moral Instructiu. El nombre de socis i d'activitats va en augment i es funden les *Escoles*.

Finalment, el 1924 poden gaudir d'un local propi al carrer de Pujades número 176-178, després de diverses gestions creditícies, hipotecues i emissió d'accions, i per fi, gràcies a l'adquisició dels terrenys per part de personalitats rellevants del barri, el local és cedit al Centre.

Sota la denominació de Centre Moral del Poblenou ja funcionen

diverses seccions: teatre, sardanes, esports, fotografia, mútua, cultura i exalumnes de les escoles. Hom pot sentir concerts de música clàssica, de cant, gaudir de sarsueles, conferències, fer excursions, etc. N'era president Josep M. Morlà, creador de la Joven tut Sardanista i l'Associació de Dones.

Un cop acabada la guerra, el local va sortir a subhasta pública a causa que no es van poder satisfer tots els deutes con tres. Adquirit per Metales i Plateria Ribera, fou cedit per a la instal·lació provisional de la parròquia de Santa Maria del Taulat, cremada i enderrocada totalment. El local del carrer de Pujades havia estat incendiat i saquejat i l'únic que restava i estalvi fou el bar, que s'utilitzà com a temple parroquial fins al 1950, moment en què va ser reinaugurat el local.

El Centre Vell

Un grup d'antics socis dirigits per mossèn Pius Bosch lloguen un nou local per continuar les activitats del centre: es traslladen al carrer de Pallars, número 174, un local en un primer pis d'un edifici industrial conegut com a Centre Vell o Centre Parroquial de Santa Maria del Poblenu.

Són moments d'activitat intensa, a part d'activitats pròpies de la parròquia. La secció de teatre reprèn la tradició de *L'Estel*, l'alterna amb *Els Pastoretors* d'en Folch i Torres i n'inicia una de nova: *La Passió* cada quaresma. La secció de cultura comença a publicar el butlletí *Alerta*. Es crea l'Esbart de Santa Maria, embrí del que després fou l'Esbart Montseny.

Es comenta que "no era un bon local, però hi havia l'esperit i les idees".³

Representació de *L'Estel de Natzeret* al Centre Moral en el local provisional del carrer de Pallars. Festes de Nadal. Any 1940/41.
DONACIÓ: FAMILIA SANSANEDAS BENGUREL

El Centre Moral i Cultural del Poblenou

Amb una ballada de sardanes el 25 de juliol de 1950 es va recuperar el local del carrer de Pujades amb el nom definitiu de Centre Moral i Cultural del Poblenou, amb la Sagrada Família com a patrona de l'en titat i Joan Montaner com a president.

El teatre es va inaugurar amb l'obra *El Ferrer de Tall* de Serafi Pitarrà, protagonitzada pel quadre escènic del Centre Parroquial, amb l'actuació dels actors Maria Morera i Enric Borràs.

En els seus inicis, Josep Casanova, Joaquim Fernández i Joan Guardino

al·ternaven l'actuació amb la direcció escènica. En aquells temps s'arribava a fer una obra de teatre cada setmana.

Es va presentar també l'Orfeó Virolai amb el mestre Recasens i, poc després, l'Esbart Montseny.

El 1952 s'inaugura la pista d'esports (cedida pel senyor Amella), que cinc anys més tard es va canviar per un camp de futbol. En aquell moment, el Centre tenia les seccions de teatre, orfeó, esbart, ping-pong, billar, bàquet, muntanyisme, hoquei patins, escacs, sardanes, una biblioteca i el FAC (Foment d'Activitats Culturals), que editava la revista *Família*. Fou un

moment de molta activitat i es va crear un escut, una bandera i un himne.

El 1955 s'alternaven les obres de teatre amb projeccions cinematogràfiques, actuacions de l'Esbart, l'Orfeó, sarsueles, òperes, etc.

L'Esbart Montseny va actuar a diversos països europeus i la premsa estrangera i de l'Estat espanyol se'n va fer ressò. La direcció musical anava a càrrec del mestre Manuel Oltra. Tenien un ampli repertori, des de *L'Espolsada al Ball picat*, passant per *La bolangera*, *L'entrellissada*, *Les parres*, *Les garlandes*, i fins i tot *La dansa de la mort*, sense oblidar el *Galop de pande-*

Festa Major de 2002, el grup de puntaires davant la seu del Centre.
AHPN

retes, una dansa que l'Esbart "no balla, la viu".⁴

L'Orfeó Virolai va actuar també fora de Catalunya, i fins i tot va sortir a la televisió. Van ser els primers a cantar *El cant de la senyera* després del 1939.

Als anys seixanta se celebra el 50è aniversari del Centre i la secció de teatre col·labora amb l'Esbart i l'Orfeó en l'autosacramental *El jardí de Falerina*. Sota la direcció de Francesc d'Assís Toboso, el grup de teatre va fer un salt qualitatiu cap a un tarannà més professional.

D'aquesta època són les sessions de cine fòrum, els curssets de català, el grup de teatre juvenil i l'escola d'art dels artistes Leonard i Ricart. També s'acullen les actuacions de l'agrupació lírica Marcos Redondo (sarsueles), amb motiu del tancament d'Educació y Descanso.

El 1965 desapareix l'Orfeó i el jovent del Centre crea un grup con-

gut com a Escala Hi-Fi. El 1967 és president Joaquim Fernández, actor, director escènic i escriptor de comèdies com ara *Llama el teléfono*. El va succeir Joaquim Vilasaró.

Totes les seccions pateixen durant el final de la dècada dels anys seixanta i principis dels anys setanta. Hi ha una petita davallada, acompanyada de l'ensorrament del sostre de la sala d'espectacles, reinaugurada amb l'estrena de l'obra *La clau*. Aquesta situació es recuperà ben aviat; són d'aquesta època la revista *Històries del Poblenou*, *Les dones sàvies* de Molière, versió de Nicasí Camps, *La casa de Bernarda Alba*, *Yerma* i *Bodas de Sangre* de Lorca, *Camino en la noche* i *Un dissabte gris i trist*, també de Nicasí Camps, etc. Muntatges dirigits per Josep Casanova, Antoni Roig i Albert Mundó.⁵

Als anys setanta es forma el grup Promoció 70 que organitza diverses activitats culturals i lúdiques. S'un-

xen al Centre, també, la colla sardanista Tramuntana i l'orquestra Amics de la Música.

Als anys vuitanta s'inicia la tradició d'imposar l'escut de plata als socis amb 25 anys d'antiguitat i, més endavant, la d'or als de 50. En aquests anys desapareixen la colla sardanista Tramuntana i la secció de muntanya.

A finals dels anys noranta crea la secció d'Antics Dansaires de l'Esbart Montseny i simpatitzants, per tal de mantenir viu el seu esperit, ja que l'Esbart desapareix com a tal.

La secció de teatre en els nostres dies continua amb una bona marxa. Personatges com ara Ricard Reguant, Jordi Galceran, Cristina Dilla, Jordi Fargas, Gemma Nierga, etc., han passat pel Centre participant d'una manera o una altra. Els últims anys, la secció de teatre ha fet diversos muntatges de gran èxit com ara *El Mkado*, *Jesuïst Superstar*, *La botiga dels horrors*, *Magnòlies d'acer*, *Pigmalió*, *Dansa d'a-*

Antics dansaires de l'Esbart Montseny ballant un Galop de pandretes, antiga dansa valenciana

Escena de l'Estel de Natzarret. Temporada 2003-2004

Secció infantil de l'Orfeó Virolai. Any 1952

gost, *Berenaven a les fosques*, etc., tot i que manté algunes tradicions com la de fer *L'Estel de Natzarret* cada any (fa poc s'ha fet una versió interpretada pels actors veterans del Centre). A més a més, es col·labora en el Festival d'Arts Escèniques del Poblenou i, a través d'un conveni amb l'Ateneu Cultural Catalònia de l'Hospitalet, el grup de teatre ha actuat amb gran èxit al Teatre Jovenut de l'Hospitalet.

Actualment, sota la presidència de Xavier Oliver, el Centre ofereix al barri, a part del teatre, altres seccions com ara el Cor de Cambra, hereu de la tradició de l'Orfeó Virolai; sortides —dues excursions cada any i una sorpresa, a

part de l'aplec anual—; una activitat docent cada cop més àmplia: pintura i dibuix, puntes de coixí, treballs manuals, ball et clàssic, música (instruments, solfeig, cant), cursos d'anglès, escola de teatre (amb mestres provinents de l'escola Memory); tertúlies literàries, lectures dramatitzades, etc.

També cal destacar les temporades de ballet clàssic: *els Ballets del Poblenou*, amb ballarines de l'escola de Carles Ibáñez i de la Federació d'Escoles de Ballet i Dansa Clàssica de Catalunya, els campionats de dominó i un butlletí d'aparició trimestral des de fa quatre anys anomenat *El Centre*.

Com a entitat oberta al barri i sensible a les seves necessitats, actualment acull diverses assemblees, com ara la protesta per la tremolor del metro o les deficiències de pavimentació a la Rambla.

En definitiva, el Centre manté la seva tradició d'oferir espais culturals, d'ajudar a relacionar-se personalment, de mantenir vives les nostres tradicions, la cultura catalana —es diu que el Centre va ser el primer edifici del barri on després de la dictadura va onejar una senyera— tal com diu el seu himne: "Centre Moral del Poble Nou, casal d'esplais i de cultura, amb nostres cants prendràs nou vol i ens uniràs des de l'altura".⁶

YOLANDA PIRLALUNA

NOTES

1. Vull expressar el meu agraïment a la Junta del Centre per la informació que m'han ofert: el senyor president, Xavier Oliver, els vicepresidents Carles Mataró i Manel Puyal, el secretari Tomàs Giol, i Josep Ignasi Gras, encarregat de les tertúlies literàries i de la revista, com també Nicasí Camps. També demanar disculpes a totes aquelles persones que no surten esmentades en aquest article i que són una part important de la història del Centre.

2. "Records que el soci fundador número 1, Enric Vivas Centelles, dedica al Centre Moral i Cultural del Poble Nou amb motiu de les noces d'or d'aquesta entitat". Transcripció de Maria Aguadé. Barcelona, 1959 i Olivé, Baltasar: "Història del Centre", a *Família*, número extraordinari de maig, Barcelona, 1960.

3. Camps i Pinós, Nicasí. "El Centre Vell", a *El Centre*, III època, núm. 27, Barcelona, 2000.

4. Gras, J. Ignasi. "L'Esbart és una festa", a *El Centre*, III època, núm. 31, Barcelona, 2001, i Giol, Tomàs. "Mig segle de l'Esbart Montseny", a *El Centre*, III època, núm. 30, Barcelona 2001.

5. Roig, Antoni et al. "50 anys fent comèdia", a *El Centre*, III època, núm. 29, Barcelona, 2001.

6. Diversos autors. 1910-1985. 75 anys de presència al Poblenou. Butlletí Commemoratiu, Barcelona, 1986.